

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

บทนี้มีจุดประสงค์ที่จะนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 3 มาอภิปราย เพื่อสรุปถึงความรู้อย่างเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม ของ กลุ่มตัวอย่าง และเปรียบเทียบความแตกต่างตามตัวแปรอิสระ 6 ตัวแปร คือ ภูมิภาค สภาพความเป็นเมือง สถานภาพ เพศ ศาสนา และอาชีพหลักของครอบครัว รวมทั้ง สรุปถึงระดับความน่าปรารถนาในผลการกระทำต่าง ๆ ของคนไทย

ตอนที่ 1 ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่ม
ตัวอย่างทั้งหมด

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 7 เมื่อพิจารณาถึงระดับความถูกต้องของพฤติกรรมจากคะแนนเฉลี่ย ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความรู้อย่างเข้าใจว่า การสะสมสิ่งมีค่าและการสะสมวัตถุ เป็นพฤติกรรมที่ดี ถูก และควรอย่างมาก พฤติกรรมการควบคุมพืช ความรักสัตว์ การควบคุมสัตว์ การควบคุมน้ำ และการอนุรักษ์ความงามของธรรมชาติ เป็นพฤติกรรมที่ดี ถูกและควร สำหรับพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้อย่างเข้าใจว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ผิด และไม่ควรมี 7 พฤติกรรมคือ การทำลายทรัพยากรธรณี การทดลองกับสัตว์ การแข่งสัตว์ การนำสัตว์มาต่อสู้กัน การทำลายพันธุ์พืช การไม่อนุรักษ์พลังงาน และการทำลายพันธุ์สัตว์ และ พฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างคิดว่าไม่ดี ผิด และไม่ควรรายอย่าง มาก คือ การทำให้สิ่งแวดล้อมสกปรก ส่วนพฤติกรรมที่ไม่อนุรักษ์ศิลปวัตถุ การเซ่นไหว้ดวงวิญญาณสิ่งต่าง ๆ การใช้แรงงานสัตว์ ความเชื่อในไสยศาสตร์ และการฆ่าสัตว์นั้น กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถตัดสินได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดี ดังรายละเอียดซึ่งเสนอใน ตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ระดับความถูกต้องของพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมตามความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

พฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม	ระดับความถูกต้องของพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม
การสะสมสิ่งมีค่า การสะสมวัตถุ	ค ถูก และ ควรอย่างมาก
การควบคุมพืช ความรักสัตว์ การควบคุมสัตว์ การควบคุมน้ำ การอนุรักษ์ความงามของธรรมชาติ	ค ถูก และ ควร
การไม่อนุรักษ์ศิลปวัตถุ การเซนไหวบวงสรวงผีसांगเทวดา การใช้แรงงานสัตว์ ความเชื่อในไสยศาสตร์ การฆ่าสัตว์	ตัดสินไม่ได้
การทำลายทรัพยากรธรณี การทดลองกับสัตว์ การแข่งสัตว์ การนำสัตว์มาต่อสู้กัน การทำลายพันธุ์พืช การไม่อนุรักษ์พลังงาน การทำลายพันธุ์สัตว์	ไม่ดี ผิด ไม่ควร
การทำให้สิ่งแวดล้อมสกปรก	ไม่ดี ผิด และไม่ควรอย่างมาก

จากผลการวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นภาพรวมของความรู้ ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดซึ่งมีลักษณะที่น่าสนใจบางประการคือ

1. นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ในปัจจุบันมีความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม 8 พฤติกรรมซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาของสังคมได้รับการพิจารณาว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ผิดและไม่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมที่ทำให้สิ่งแวดล้อมสกปรกนั้นกลุ่มตัวอย่างคิดว่า เป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ผิด และไม่ควรมาก นอกจากนั้นในทางบวก เช่น พฤติกรรม ความรักสัตว์ การอนุรักษ์ความงามของธรรมชาติ นักเรียน ครู ผู้ปกครองมีความเห็นว่า เป็นพฤติกรรมที่ดี ถูกและควร เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยนี้รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการ เร่งส่งเสริมและรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2517 มาตรา 27 ระบุว่า "รัฐพึงบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อมและความงามของธรรมชาติ รวมทั้งป่าไม้ หนองน้ำ และน่านน้ำ..." และในมาตรา 93 ระบุว่า "รัฐพึงรักษาสิ่งแวดล้อมให้สะอาด และพึงขจัดสิ่งเป็นพิษซึ่งทำลายสุขภาพและอนามัยของประชาชน..." (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2517 มาตรา 27 และ 93)

อย่างไรก็ตามพฤติกรรมการทำลายสิ่งแวดล้อมก็ยังคงปรากฏอยู่เสมอและมีสถิติสูงมาก ดังจะเห็นได้จากสภาพป่าไม้ของประเทศที่ถูกทำลายลงเรื่อย ๆ ปี พ.ศ. 2503 เคยมีพื้นที่ป่าไม้ 182 ล้านไร่ (57% ของเนื้อที่ประเทศ) มาเหลือเพียง 114 ล้านไร่ (37% ของเนื้อที่ประเทศ) ในปี พ.ศ.2517 และในปี พ.ศ.2522 เหลือพื้นที่ป่าไม้เพียง 24% (สุทิน ขอหะซัน 2524: 21) พฤติกรรมการลักลอบจับสัตว์และทำลายสัตว์ในเขตป่าสงวนก็เช่นเดียวกัน ปัญหาสิ่งแวดล้อมในลักษณะนี้อาจพิจารณาได้ว่า เป็นปัญหาที่ไกลตัวสำหรับประชาชนทั่วไป กล่าวคือ ผลที่เกิดขึ้นและกระทบกระเทือนต่อประชาชนเป็นผลโดยอ้อมมากกว่าผลโดยตรง ความตระหนักในปัญหาจึงยังมีไม่มากเท่าที่ควร ปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปหลายประการ อาทิเช่น การขาดแคลนพลังงาน การปล่อยสารพิษลงในแม่น้ำลำคลองจนทำให้สัตว์น้ำเน่าตายและเป็นโรค การทำลายพืชพันธุ์ต่าง ๆ

เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมมีส่วนเราให้ประชาชนเกิดความตื่นตัว เริ่มมีความรู้ความเข้าใจ ต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น แม้จะไ้รบบทเรียนที่มีราคาแพงก็ยังเป็นที่น่ายินดีที่ว่า นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ตระหนักและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม อันจะส่งผลให้อัตราการทำลายสิ่งแวดล้อมลดน้อยลงและมีการส่งเสริมสร้างสรรคสิ่งแวดล้อมอย่างรอบคอบ ถูกต้อง เป็นผลดีต่อสังคมและประเทศชาติ.

2. การที่นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ไม่สามารถตัดสินใจว่า พฤติกรรม 5 พฤติกรรมคือ การไม่อนุรักษ์ศิลปวัตถุ การเซ่นไหว้บวงสรวงผีसाงเทวดา การใช้แรงงานสัตว์ ความเชื่อในไสยศาสตร์ และการฆ่าสัตว์ว่าเป็นพฤติกรรมที่ผิดหรือถูกนั้น แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าว เป็นพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างไม่อาจคาดหวังในผลของการกระทำที่ตามมาอย่างแน่ชัดได้ ซึ่งอาจอธิบายเป็นรายพฤติกรรมได้ดังนี้

พฤติกรรมการไม่อนุรักษ์ศิลปวัตถุ การอนุรักษ์ศิลปวัตถุเป็นพฤติกรรมที่มีผลในทางนามธรรม กล่าวคือ เพื่อค้ำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ เพื่อความภาคภูมิใจของคนในชาติ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรม แต่ในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจที่บีบรัดตัว ทำให้สังคมไทยเต็มไปด้วยการแข่งขันทางวัตถุเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ความไม่สอดคล้องกันระหว่างแนวคิดที่ควรจะเป็นกับสภาพที่เป็นจริงจึงเกิดขึ้น และนำมาซึ่งความขัดแย้งกัน ในทางความคิดอยู่เสมอ ดังนั้น ในลักษณะดังกล่าวจึงเป็นการยากที่จะตัดสินใจได้ว่า ควรจะกระทำตามแนวทางใดจึงจะถูกต้อง

พฤติกรรมการ เซ่นไหว้บวงสรวงผีसाงเทวดาและความเชื่อในไสยศาสตร์ทั้ง 2 พฤติกรรมนี้ เป็นพฤติกรรมที่ขึ้นอยู่กับความเชื่อของบุคคลที่มีต่อผีसाงเทวดา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ว่าจะสามารถบันดาลให้มนุษย์ได้รับสิ่งที่ตนปรารถนา ในเรื่องนี้แต่เดิมมาคนไทยนิยมกระทำกันมาก เนื่องมาจากความเชื่อดังกล่าว ปัจจุบันการแพทย์และความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้เจริญแพร่หลายขึ้น พฤติกรรมเหล่านี้จึงลดน้อยลงไปบ้าง แต่ก็ยังเป็นพฤติกรรมที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคมไทย สุนทรีย์ โคมิน และสนธิ สมักรการ (2522) ได้สรุปจากการศึกษาเกี่ยวกับการบนบานศาลกล่าวตอนหนึ่งว่า อาจเป็นไปได้ ที่การบนบานศาลกล่าวหรือความเชื่อทางคานไสยศาสตร์นี้ เป็นทางออกที่ดีของภาวะความกดดันทางจิตใจอันเนื่องมาจากปัญหาที่ประสบในชีวิตในช่วงนั้น ๆ ดังนั้น พฤติกรรมการ เซ่นไหว้บวงสรวงผีसाงเทวดาและความเชื่อในไสยศาสตร์แม้จะดูเลือนลางและยังพิสูจน์ไม่ได้ด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นพฤติกรรมที่ช่วยลด

ภาวะความกดดันทางจิตใจลงได้อย่างน้อยก็ชั่วระยะเวลาหนึ่ง นักเรียน ครู
 ผู้ปกครองจึงไม่สามารถตัดสินใจว่าเป็นพฤติกรรมที่ผิดหรือถูก

พฤติกรรมการใช้แรงงานสัตว์และการฆ่าสัตว์ การที่นักเรียน ครู ผู้ปกครอง
 ตัดสินไม่ได้ว่า พฤติกรรมสองพฤติกรรมนี้ผิดหรือถูก อาจกล่าวได้ว่าสืบเนื่องมาจาก
 สภาพสังคมไทย ส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรมซึ่งยังจำเป็นต้องอาศัยแรงงานจากสัตว์
 ในการทำไร่นา เพื่อผลิตอาหารเลี้ยงคนในสังคม การฆ่าสัตว์เป็นอาหารก็เช่นเดียว
 กัน การกระทำเช่นนี้เกิดขึ้นเพื่อความอยู่รอดของชีวิตมนุษย์ไม่อาจตัดสินได้ว่าผิด แต่
 ในขณะเดียวกันก็ไม่อาจตัดสินได้ว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง เนื่องจากเป็นการเบียด
 เบียนชีวิตและแรงงานสัตว์ อันเป็นการขัดกับลักษณะนิสัยของคนไทยซึ่งเป็นคนมีความ
 เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นำใจกว้างขวาง และมีความเมตตาสงสาร (ประเสริฐ แยมกลิ่น
 ฟัง 2516: 17)

3. นักเรียน ครู และผู้ปกครอง ให้ความสำคัญกับการสะสมสิ่งมีค่าและ
 วัตถุเป็นอย่างสูง โดยพิจารณาว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ถูก และควรอย่างมาก ผลการ
 วิจัยประการนี้อาจดูเหมือนว่าไม่สอดคล้องกับค่านิยมของคนไทยซึ่งจากการวิจัยของ
 สุนทรী โคมินและสนธิ สมักรการ (2522) พบว่า ค่านิยมที่เป็นเป้าหมายชีวิตที่มี
 ความสำคัญน้อยที่สุดคือ ความมั่งมีในเงินทองวัตถุ แต่เมื่อพิจารณาลักษณะของ
 ขอบความแล้วจะเห็นได้ว่า การสะสมสิ่งมีค่าและวัตถุ กับความมั่งมีในเงินทองวัตถุ
 นั้น มีใจประเด็นเดียวกัน ความมั่งมีในเงินทองวัตถุนั้นมีลักษณะเป็นเป้าหมายหรือ
 ผลการกระทำซึ่งอาจมาจากการกระทำอันมีใจการสะสมสิ่งมีค่าและวัตถุ ส่วนการ
 สะสมสิ่งมีค่าและวัตถุมีลักษณะเป็นการกระทำหรือขอปฏิบัติ และการกระทำเช่นนี้ก็อาจ
 มีเป้าหมายอื่นอีก มีใจเพื่อความมั่งคั่งร่ำรวยแต่เพียงอย่างเดียว คนไทยนั้นได้รับ
 การอบรมใหญ่จกคอกออม มัธยม สด ประหยัด เพื่อความไม่ประมาทในวันข้างหน้า มาแต่
 โบราณ ดังจะเห็นได้จากสุภาษิตหรือคำสอนต่าง ๆ เช่น

มีสิ่งพึงประจบไหวครบบาท

อย่าให้ขาดสิ่งของทองประสังค

มีน้อยไขน้อยคอยบรรจง

อย่าจ่ายลงใหม่มากจะยากนาน

(สุภาษิตสอนหญิง สุนทรภู)

หรือ	ทรัพย์สินส่วนไชย	ปูนปั้น
	ภาคหนึ่งพึงเกี่ยวกับ	เก็บไว้
	สองส่วนเบ็ดเสร็จสรรพ	การกิจ ใ้ช้
	ยังอีกส่วนควรให้	จ่ายเลี้ยงตัวตน

(โคลงโลกนิติ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทววงศ์วโรปการ)

จากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน การมีชัยสถ์ ออกออม ยิ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นมากขึ้น ประเทศไทยจัดได้ว่าเป็นประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่ยากจน โดยพิจารณาจากรายได้หัวเฉลี่ยต่อบุคคลทั่วประเทศ ซึ่งมีเพียง 12,067 บาทต่อปี (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 2523: 8) การที่นักเรียน ครู และผู้ประกอบการ เห็นความสำคัญของการสะสมสิ่งมีค่าและวัตถุจึงเป็นแนวโน้มที่จะมีผลดีต่อเศรษฐกิจของชาติเป็นอย่างมาก

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบความแตกต่างตามตัวแปรอิสระ

1. ภูมิภาค

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 3 (ตารางที่ 8) สรุปได้ว่าบุคคลในภูมิภาคต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .05$ ขึ้นไป) เป็นจำนวน 10 พฤติกรรมคือ พฤติกรรมการสะสมวัตถุ การควบคุมพืช การใช้แรงงานสัตว์ การแข่งสัตว์ การนำสัตว์มาต่อสู้กัน การทำลายพันธุ์สัตว์ การควบคุมน้ำ การควบคุมสัตว์ การทำลายพันธุ์พืช และความเชื่อในไสยศาสตร์ ซึ่ง 4 พฤติกรรมหลังในจำนวน 10 พฤติกรรมดังกล่าวนี้ เมื่อนำมาทดสอบด้วยวิธีการของเซฟเฟปรากว่าไม่พบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญ จึงกล่าวได้ว่า ตัวแปรภูมิภาคมีความสัมพันธ์ค่อนข้างน้อยกับความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง

โดยสภาพทางภูมิศาสตร์วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของแต่ละภูมิภาค คือ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นับว่ามีความแตกต่างกันอยู่มากมายทั้งยังมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละภูมิภาคให้แตกต่างกันอีกด้วย ซึ่งปรากฏพบในผลการวิจัยจำนวนมากในประเทศไทยที่แสดงความแตกต่างของคนในแง่ของถิ่นที่อยู่ (ลิขิตและคณะ : 2521, สมบูรณ์ : 2519, Guskin: 1964, Komin: 1978 ประสาร : 2523) อย่างไรก็ตามขอค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างกันในลักษณะดังกล่าวมิได้ทำให้ความรู้อารมณ์ความรู้สึกทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมของคนในแต่ละภูมิภาคแตกต่างกันเสียทีเดียว ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจุบันระบบการศึกษาของประเทศไทยได้กระจายออกไปยังภูมิภาคต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ประชาชนในภูมิภาคต่าง ๆ เริ่มมีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเทียมกัน นอกจากนี้การได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน เช่น การขาดแคลนพลังงาน ฯลฯ รวมทั้งการเรียนรู้จากบทเรียนที่เกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอ ทำให้คนในภูมิภาคต่าง ๆ มองเห็นความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีความรู้อารมณ์ความรู้สึกทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันมากนัก

จากการเปรียบเทียบความแตกต่างรายบุคคลวิธีของเซฟเฟ สำหรับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม 6 พฤติกรรมที่บุคคลในภูมิภาคต่าง ๆ มีความรู้อารมณ์ความรู้สึกทางจริยธรรมแตกต่างกัน พบว่าพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทรมาณสัตว์ ไต่แก การแข่งสัตว์ การนำสัตว์มาต่อสู้กัน และการทำลายพันธุ์สัตว์ คนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความรู้อารมณ์ความรู้สึกทางจริยธรรมต่อพฤติกรรมเหล่านี้ในทางลบน้อยกว่าคนภูมิภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในภาคเหนือและกรุงเทพมหานคร ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นไปตามการอธิบายเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะของคนไทยในภูมิภาคต่าง ๆ (ประเสริฐ แยมกลิ่น พงษ์ 2516: 18-19) ว่า คนภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่สู้ยึดมั่น ถิ่นมั่นกับชีวิตและสิ่งแวดล้อม พอใจความสะดวก ความสนุกสนานมากกว่าสิ่งที่เป็นระเบียบจริงจังในชีวิต ทั้งนี้เนื่องมาจากประสพปัญหาในเรื่องของสภาวะแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติตลอดเวลา จึงต้องดิ้นรนมากเพื่อให้มีชีวิตรอดอยู่และพยายามทำให้ชีวิตมีความหมายน่าสนใจมากขึ้นด้วยการแสวงหาความสนุกสนานราเริงเท่าที่พอจะหาได้ นอก

จากนั้นในพฤติกรรมการแข่งขันยังพบว่า คนภาคกลางมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมในทางลบน้อยกว่าคนภาคเหนือ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากภาคกลางเป็นภาคซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางในการปกครองประเทศ มีการพัฒนาและการแข่งขันระหว่างบุคคลอยู่ในระดับสูง บุคคลจึงต้องคำนึงถึงความต้องการของตนเองมากกว่าสิ่งอื่น ส่วนภาคเหนือเน้นระบบการแข่งขันระหว่างบุคคลยังมีน้อย สภาพในการดำรงชีวิตทั่วไปผู้คนมีความเป็นกันเอง รักสันติ และมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

สำหรับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมในทางบวก พบว่า คนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมในพฤติกรรม การควบคุมพืช และการสะสมวัตถุน้อยกว่าคนในกรุงเทพมหานคร จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2523: 8) ที่ระบุว่ารายได้ครัวเฉลี่ยต่อบุคคลในปี พ.ศ. 2522 ประชากรในภูมิภาคต่าง ๆ มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมาก ในขณะที่รายได้ครัวเฉลี่ยต่อบุคคลในกรุงเทพมหานครเท่ากับ 30,161 บาท ซึ่งนับเป็นยอดรายได้สูงที่สุดกว่าภูมิภาค ปรากฏว่ารายได้ครัวเฉลี่ยต่อบุคคลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งต่ำสุดมีเพียง 4,991 บาท สภาพความยากจนแรนแค้น ทำให้คนภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มองอนาคตของตนเองว่าตกอยู่ในสภาพที่มืดมน (สมชัย รักวิจิตร อ่างใน รัชนีกร เศรษฐโช และคณะ 2523: 33) ไร้วางใจอนาคตความกระตือรือร้นและความมุ่งหวังต่อความสำเร็จในชีวิต จึงต้องปรับตนเองให้พอใจในการมีชีวิตอยู่อย่างง่าย ๆ มีกันน้อย และมีความสันโดษ ส่วนคนในกรุงเทพมหานครมีสภาพชีวิตที่เต็มไปด้วยการต่อสู้ ดิ้นรน แข่งขัน เพื่อโอกาสที่จะประสบความสำเร็จของชีวิตการทำงาน ดังนั้นพฤติกรรมการสะสมวัตถุจึงเป็นสิ่งที่คนกรุงเทพฯ เห็นว่ามีความสำคัญมากเมื่อเปรียบเทียบกับคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและจากสภาพสังคมของกรุงเทพมหานครดังกล่าวที่เน้นถึงความกระตือรือร้นและความก้าวหน้าเป็นสำคัญ ทำให้ความคิดของคนกรุงเทพฯ ในเรื่องการคัดแปลงสิ่งแวดล้อม เช่น การเร่งการเจริญเติบโตของตนไม่หรือการผสมพันธุ์และการกำจัดพันธุ์พืชเป็นไปในทางบวกมากกว่า

นอกจากนี้ยังได้พบว่า คนภาคใต้มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมในทางบวกเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้แรงงานสัตว์ มากกว่าคนภาคเหนือและกรุงเทพมหานคร ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องมาจากสภาพทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยไคกระตือรือร้นของคนภาคใต้มีความกระตือรือร้นมุ่งแสดงความสามารถและแสวงหา

ความสำเร็จอย่างแท้จริงกันมาก (ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง 2516: 18-19) ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการค้าตลอดจนฐานะความเป็นอยู่ของคนอาจเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว หากใช้ความสามารถโดยตรงเป้าหมาย ดังนั้นการกระทำใดที่นำไปสู่ความสำเร็จก้าวหน้าและความสำเร็จในการทำงานจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องและสมควร สำหรับกรุงเทพมหานคร แม้จะมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่คึกคักแข่งขันอย่างสูงเช่นเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงลักษณะพื้นฐานอาชีพของประชากรจะเห็นได้ว่าการดำรงชีวิตของคนในกรุงเทพมหานครมีลักษณะค่อนข้างไปทางสังคมเมืองซึ่งไม่มีความจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยแรงงานจากสัตว์ ส่วนภาคใต้ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมและยังจำเป็นต้องอาศัยแรงงานสัตว์เป็นหลักในการดำเนินงานอาชีพของตน ส่วนในภาคเหนือผู้คนมีความโอบอ้อมอารี อ่อนโยน เป็นอุปนิสัยอยู่แล้ว ดังนั้น คนภาคใต้จึงมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมในทางบวกในพฤติกรรมการใช้แรงงานสัตว์มากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับคนภาคเหนือและกรุงเทพมหานคร

2. สภาพความเป็นเมือง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล (ตารางที่ 9) สรุปได้ว่า ผู้ที่อยู่ในเขตต่าง ๆ คือ กรุงเทพฯ ชั้นใน กรุงเทพมหานคร นอก อำเภอเมือง และอำเภอชนบท มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันรวม 13 พฤติกรรม นับได้ว่า ตัวแปรสภาพความเป็นเมืองมีความสัมพันธ์ค่อนข้างมากกับความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2 คือบุคคลจากถิ่นที่อยู่ที่มีสภาพความเป็นเมืองแตกต่างกันจะมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ความแตกต่างกันนี้น่าจะมีสาเหตุมาจาก สภาพที่แตกต่างกันในด้านเศรษฐกิจ สังคมและขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อของเขตท้องถิ่นต่าง ๆ จึงส่งผลให้บุคคลในแต่ละเขตมีความรู้สึกนึกคิด และมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมบางประการแตกต่างกัน

สำหรับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมที่คนในเขตต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมไม่แตกต่างกันจำนวน 7 พฤติกรรม ซึ่งได้แก่ การควบคุมพืช การสะสมสิ่งมีค่า ความรักสัตว์ การทดลองกับสัตว์ การฆ่าสัตว์ การเซ่นไหว้บวงสรวง

ผู้สร้างเทวดา และความเชื่อในไสยศาสตร์ ที่ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยนั้น แสดงว่า พฤติกรรมเหล่านั้นคนในแต่ละเขตมีความรู้ความเข้าใจเช่นเดียวกันว่า เป็น พฤติกรรมที่ดี-ไม่ดี ถูก-ไม่ถูก และควร-ไม่ควร โดยไม่ถูกกระทบกระเทือนจาก สภาพที่ต่างกันในด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น

จากการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ควยวิธีของเซฟเฟ และเจนนับ ความถี่ จำนวนครั้งที่กลุ่มตัวอย่างแต่ละคู่มีความแตกต่างกัน พบว่า ผู้ที่อยู่ในเขต กรุงเทพฯ ๓ ชั้นใน และผู้ที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่อยู่ในเขตอื่น ๆ ทั้งใน พฤติกรรมคานบวักและคานลบ เมื่อพิจารณาถึงขณะพฤติกรรมซึ่งผู้ที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ ๓ ชั้นในและเขตอำเภอเมือง มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมมากกว่าคนในเขตอื่นนั้น พบว่า พฤติกรรมดังกล่าวสามารถแบ่งเป็นกลุ่มตามลักษณะเด่น ได้ดังนี้ คือ กลุ่มที่หนึ่ง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสัตว์ใดแก่ การทำลายพันธุ์สัตว์ การแข่งสัตว์ และการนำสัตว์มาต่อสู้กัน กลุ่มที่สอง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการคัดแปลง และทำลายสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การควบคุมน้ำ การทำลายพันธุ์พืช การทำให้สิ่งแวดล้อมสกปรก นอกจากนี้ก็มีพฤติกรรม การไม่อนุรักษ์พลังงาน และการสะสมวัตถุ การที่พบว่าผู้ที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ ๓ ชั้นใน และเขตอำเภอเมืองมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นมากกว่าผู้ที่อยู่ในเขตอื่น ๆ นั้น นับว่าเป็นความแตกต่างที่เห็นได้ชัดระหว่างความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่อยู่ในเขตเมืองกับ เขตชนบท ความแตกต่างระหว่างชาวเมืองและชาวชนบทนั้นมีมากไม่ว่าจะมองในแง่ของสภาพสิ่งแวดล้อม ความเจริญทางวัตถุ กิจกรรม สิ่งบันเทิง กระบวนการเผยแพร่สื่อสารหรือวิธีการดำเนินชีวิต (สุนทรী โคมิน และสินิท สัมครการ 2522: 91)

ความแตกต่างของสภาพสิ่งแวดล้อม ชาวชนบทมีชีวิตอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติมากกว่าชาวเมือง การทำมาหาเลี้ยงชีพในแต่ละวันก็คลุกคลีอยู่กับธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นพืชพันธุ์ แหล่งน้ำ ดิน ฟ้า อากาศ หรือสัตว์ต่าง ๆ เนื่องจากเป็นสังคมเกษตรกรรม วิถีชีวิตดำเนินไปอย่างเรียบง่าย กิจกรรมหรือสิ่งบันเทิง เรียงรมย์น้อย ทางออกของการแสวงหาความพอใจหรือความสนุกสนานก็เป็นไปอย่างง่าย ๆ และยังคงผูกพันกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การทำลายพันธุ์พืช การแข่งสัตว์ และการนำสัตว์มาต่อสู้กัน จึงล้วนแต่เป็นพฤติ-

กรรมประจำวันที่พบเห็นได้ทั่วไปในสังคมชนบท ในทางตรงกันข้ามกับชาวชนบท ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมืองเต็มไปด้วยความเจริญสมัยใหม่ซึ่งผลักดันให้มนุษย์ห่างเหินจากธรรมชาติออกไปทุกที จนก่อให้เกิดผลเสียที่เป็นบทเรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษขึ้นมากมาย นอกจากนี่ยังมีระบบการศึกษาตลอดจนกระบวนการเผยแพร่ข่าวสารได้มีส่วนส่งเสริมให้ชาวเมืองเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมากยิ่งขึ้น พฤติกรรมที่ซบงไปในทางทำลายสิ่งแวดล้อมจึงเป็นพฤติกรรมที่ไม่สมควรกระทำ ในความรู้สึกนึกคิดของชาวเมือง การวิจัยนี้จึงพบว่าชาวเมืองคือ ผู้ที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ ชั้นในและเขตอำเภอเมือง มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมทำลายพันธุ์สัตว์ การทำลายพันธุ์พืช การแข่งขัน การนำสัตว์มาต่อสู้กัน รวมทั้งการทำให้สิ่งแวดล้อมสกปรกและการไม่อนุรักษ์พลังงาน ไปในทางลบมากกว่าผู้ที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ ชั้นนอกและอำเภอชนบท

พฤติกรรมที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ การสะสมวัตถุ ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้ที่อยู่ในเขตอำเภอชนบทมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมนี้ในทางบวกน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในเขตอื่น ๆ ผลการวิจัยนี้อาจกล่าวได้ว่า เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงสภาพสังคมของชาวชนบทซึ่งยังคงมีลักษณะเป็นสังคมเล็ก ๆ และส่วนใหญ่มีฐานะทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2522: 87) สภาพสังคมจึงเป็นไปในลักษณะเฉยชาไม่ต้องแข่งขันกับใคร (Hurlock 1967: 668) ทำให้ชาวชนบทให้ความสนใจกับสภาพแวดล้อมและธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพมากกว่าการสะสมวัตถุ

3. สถานภาพ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 3 (ตารางที่ 10) สรุปได้ว่าบุคคลในสถานภาพต่าง ๆ ได้แก่ นักเรียน ป.6 นักเรียน ม.3 นักเรียน ม.ศ.5 ครูและบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .05$ ขึ้นไป) จำนวน 14 พฤติกรรม โดยนักเรียน ป.6 มีแนวโน้มของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในทางบวกและทางลบน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ รองลงมาได้แก่นักเรียน ม.3 และกลุ่มที่มีแนวโน้มของความรู้ความเข้าใจสูงกว่ากลุ่มอื่นได้แก่นักเรียน ม.ศ.5 สำหรับครู

และผูกครองทั้งสองกลุ่มนี้ต่างมีความรู้ความเข้าใจไม่แตกต่างกันในทุกพฤติกรรม

จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระสถานภาพของบุคคล มีผลต่อความรู้ ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมค่อนข้างมาก เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ ความแตกต่างกันดังกล่าวอธิบายได้ว่า เนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ คือ ระดับอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ของบุคคลในสถานภาพที่ต่างกัน และยังรวมไปถึงความคาดหวังของสังคมที่มีต่อกฎคนในแต่ละสถานภาพอีกด้วย

การที่นักเรียน ป.6 มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในทางบวกและทางลบน้อยกว่าบุคคลในสถานภาพอื่น ๆ เมื่อพิจารณาลักษณะพฤติกรรมดังกล่าวแล้วพบว่าพฤติกรรมเหล่านี้มีลักษณะกระจายครอบคลุมพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมเกือบทุกหมวดดังนี้คือ 1. หมวดที่ว่าด้วยการควบคุม ได้แก่ พฤติกรรมการควบคุมสัตว์ การควบคุมพืช 2. หมวดที่ว่าด้วยการอนุรักษ์และการทำลาย ได้แก่ การอนุรักษ์ความงามของธรรมชาติ การทำลายพันธุ์สัตว์ การทำลายพันธุ์พืช การทำให้สิ่งแวดล้อมสกปรก และการทำลายทรัพยากรธรณี นอกจากนี้สำหรับพฤติกรรม การไม่อนุรักษ์ศิลปวัตถุ ปรากฏว่า นักเรียน ป.6 มีความรู้ความเข้าใจไปในทางบวกมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ 3. หมวดที่ว่าด้วยการสะสม ได้แก่ การสะสมวัตถุ และการสะสมสิ่งมีค่า 4. หมวดที่ว่าด้วยความสัมพันธ์กับสัตว์ ได้แก่ ความรักสัตว์ การแข่งสัตว์ การนำสัตว์มาต่อสู้กัน และการฆ่าสัตว์ ดังจะได้แยกอธิบาย ดังนี้

พฤติกรรมการควบคุมพืช การควบคุมสัตว์ การอนุรักษ์ความงามของธรรมชาติ ความรักสัตว์ การสะสมวัตถุ และการสะสมสิ่งมีค่านั้น ผู้ปกครอง ครู และนักเรียนต่างก็มีความเห็นสอดคล้องของกันว่าเป็นพฤติกรรมที่สมควรกระทำ และพฤติกรรมที่ทั้ง 3 กลุ่มเห็นว่าไม่สมควรกระทำ ได้แก่ การทำลายพันธุ์สัตว์ การแข่งสัตว์ การนำสัตว์มาต่อสู้กัน การฆ่าสัตว์ การทำลายพันธุ์พืช การทำให้สิ่งแวดล้อมสกปรก และการทำลายทรัพยากรธรณี สำหรับนักเรียน ป.6 แม้จะมีความเห็นไปในทำนองเดียวกันทั้งในรายพฤติกรรมที่สมควรกระทำและไม่สมควรกระทำก็ตาม แต่สามารถพบความแตกต่างได้อย่างชัดเจนว่า นักเรียน ป.6 ยังประเมินค่าของผลการกระทำต่าง ๆ เหล่านี้ในระดับที่ต่ำกว่า ผู้ปกครอง ครู และนักเรียนในระดับชั้นสูง

กว่า ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากนักเรียน ป.6 เป็นกลุ่มที่มีอายุน้อยที่สุดคือ มีอายุระหว่าง 10-13 ปี ซึ่งตามทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของพ็อาเจท์ (Piaget 1967: 62-63) กล่าวไว้ว่าเด็กเริ่มสามารถคิดตามหลักเหตุผลนามธรรมได้ มีช่วงอายุประมาณ 11-12 ปี ขึ้นไป ดังนั้นการที่นักเรียน ป.6 บางคนยังมีพัฒนาการไม่ถึงขั้นนี้ จึงทำให้ความสามารถในการคิดพิจารณาตลอดจนการมองสภาพการณ์ต่าง ๆ เป็นไปได้แคบกว่า และมีเหตุผลน้อยกว่าบุคคลในสถานภาพอื่นซึ่งมีอายุมากกว่า นอกจากนี้ในแง่ประสบการณ์ชีวิต เด็กที่อยู่ในวัยเพียง 10-13 ปี ย่อมจะผ่านประสบการณ์ชีวิตมาน้อยกว่าและสังคมของเด็กวัยนี้ก็ยังจำกัดอยู่แต่เพียงโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ โอกาสที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ จึงมีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลในสถานภาพอื่น

สำหรับพฤติกรรมการไม่อนุรักษ์ศิลปวัตถุ ซึ่งพบว่านักเรียน ป.6 มีความรู้ความเข้าใจไปในทางบวกสูงกว่านักเรียน ม.3 และครูนั้น อาจสรุปได้ว่านักเรียน ป.6 เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปวัตถุอยู่ในขณะที่นักเรียน ม.3 และครูอาจเห็นว่า การอนุรักษ์ศิลปวัตถุเป็นสิ่งสำคัญ แต่เมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นและเปรียบเทียบผลของการกระทำตามสภาพการณ์ในชีวิตประจำวันแล้วก็ไม่อาจตัดสินได้ว่า พฤติกรรมการไม่อนุรักษ์ศิลปวัตถุนั้นเป็นการกระทำที่ดี ถูก และควรหรือไม่ (\bar{X} ของนักเรียน ม.3 = 2.38 และ \bar{X} ของครู = 0.82) มีข้อสังเกตที่น่าสนใจสำหรับรายพฤติกรรมนี้คือ ผลการวิจัยดังกล่าวเท่ากับเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่า ในสังคมไทยการมองเห็นคุณค่าและความซาบซึ้งในศิลปวัตถุเริ่มลดน้อยถอยลง (\bar{X} ของนักเรียน ม.ศ.5 = 4.16, \bar{X} ของครูปกครอง = 2.85) ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากอิทธิพลของสภาวะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำและสภาพความยากจนที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในขณะนี้ทำให้บุคคลต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของตนเองก่อนสิ่งอื่นใด อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีความเห็นว่า การค้นพบดังกล่าวเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงสมควรอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องจะคิดหาการศึกษาคนควาเกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่กระจ่างชัดและดำเนินการแก้ไขได้ทันทางที่

นอกจากนี้การที่พบว่านักเรียน ม.ศ.5 มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ อธิบายได้ว่า นักเรียน ม.ศ.5 กำลังอยู่ในวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญมากช่วงหนึ่งของชีวิตที่จะคิดตัดสินใจทำอะไร เป็นอะไรต่อไปในอนาคต จึงมีการค้นคว้าหาความรู้หาใจในความรู้อันต่าง ๆ

อย่างกว้างขวาง ประกอบกับเป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการสร้างอุดมคติและปรัชญาชีวิต จึงมีความตั้งใจที่จะใช้ความรู้ความสามารถของตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา 2523: 65, ประมวล ดิฉินสัน 2520: 136) จึงเป็นผลให้นักเรียน ม.ศ.5 มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมในระดับสูง

ส่วนครูและผูปกครอง ก็นับได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง โดยที่บุคคลทั้งสองกลุ่มต่างก็อยู่ในฐานะและหน้าที่เดียวกันในการอบรมสั่งสอนกุลบุตร กุลธิดา ให้มีพฤติกรรมไปในทางที่ดี ที่ถูก ที่ควรอยู่แล้ว แต่ด้วยวัยและประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมามากกว่า อาจทำให้ครูและผูปกครองมองสภาพการณ์ต่าง ๆ จากเหตุผลหลายด้านมากขึ้น ในบางพฤติกรรมเช่น การควบคุมสัตว์ การควบคุมพืช ครูและผูปกครอง จึงประเมินผลการกระทำที่เป็นไปได้ของพฤติกรรมเหล่านั้นในระดับที่ต่ำกว่าการประเมินของนักเรียน ม.ศ.5

4. เพศ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล (ตารางที่ 11) สรุปได้ว่าเพศชายและเพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($P < .05$ ขึ้นไป) เป็นจำนวน 12 พฤติกรรม โดยที่เพศหญิงมีแนวโน้มของความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมไปในทางลบสูงกว่าเพศชายกล่าวคือในจำนวน 12 พฤติกรรมที่บุคคลทั้งสองเพศมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมแตกต่างกันนั้น ปรากฏว่า เพศหญิงมีคะแนนความรู้ความเข้าใจไปทางลบสูงกว่าเพศชายถึง 10 พฤติกรรม และมีความรู้ความเข้าใจไปทางบวกสูงกว่าเพศชาย 1 พฤติกรรม คือ พฤติกรรมการสะสมวัตถุ ส่วนเพศชายมีคะแนนความรู้ความเข้าใจสูงกว่าเพศหญิงเพียงพฤติกรรมเดียวได้แก่ พฤติกรรมการควบคุมสัตว์

ผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า เพศชายและเพศหญิงจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523: 62, 67, 70, 72, 75) ที่พบว่าเพศหญิงมีค่านิยมหลายด้านสูงกว่าเพศชาย

พฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมที่เพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจทางค่านิยมสูงกว่าเพศชายนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็นกลุ่มตามลักษณะพฤติกรรมคือ กลุ่มที่หนึ่ง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำลายสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การทำลายพันธุ์พืช การทำลายพันธุ์สัตว์ การทำให้สิ่งแวดล้อมสกปรก และการไม่อนุรักษ์พลังงาน กลุ่มที่สอง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการกระทำต่อสัตว์อย่างไม่เป็นธรรม ได้แก่ การแข่งสัตว์ การนำสัตว์มาต่อสู้กัน การทดลองกับสัตว์ และการฆ่าสัตว์ นอกจากนี้ก็เป็นพฤติกรรมด้านความเชื่อในไสยศาสตร์

การที่พบว่า เพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านการทำลายสิ่งแวดล้อมไปในทางลบสูงกว่าเพศชายนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นการสะท้อนถึงบทบาทของสตรีในยุคปัจจุบันที่เข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบส่วนรวมมากขึ้น อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณหลาย ๆ ด้านที่เกิดขึ้น เริ่มตั้งแต่ระบบการศึกษา ผู้หญิงในปัจจุบันมีโอกาสดำเนินการศึกษาในระดับสูงทัดเทียมกับผู้ชายทุกประการ รวมทั้งโอกาสในการทำงานด้วย และจากภาวะเศรษฐกิจที่ฝืดเคืองและบีบรัดมีส่วนผลักดันให้ผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระทางการเงินของครอบครัว นอกจากนี้สังคมยังเปิดโอกาสให้ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านออกมามีบทบาทในสังคมด้วยการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือสมาคมต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย สาเหตุเหล่านี้ทำให้ผู้หญิงสามารถติดต่อกับข่าวสารต่าง ๆ ได้ กว้างขวางและทันสมัย ผู้หญิงไทยในปัจจุบันจึงมีความเชื่อมั่นและความเป็นตัวของตัวเองสูง รวมทั้งมีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมมากขึ้นด้วย

สำหรับพฤติกรรมที่กระทำต่อสัตว์อย่างไม่เป็นธรรม คือ การแข่งสัตว์ การนำสัตว์มาต่อสู้กัน การทดลองกับสัตว์ และการฆ่าสัตว์ ที่พบว่าเพศหญิงมีความคิดเห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ถูกไม่ควรมากกว่าเพศชายนั้น เมื่อพิจารณาลักษณะของพฤติกรรมแล้ว จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมดังกล่าวมีลักษณะของการแข่งขัน ความโลภ โกรธ หลง คินเท็นแปลกใหม่และการเสี่ยงอันตราย ซึ่งลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้เป็นลักษณะที่มีในเพศชายมากกว่าเพศหญิงอยู่แล้วโดยธรรมชาติ จากการวิจัยของประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2525: 77) พบว่าค่านิยมเกี่ยวกับความใจกว้าง ความกาวหนาและทันสมัยในเรื่องการเปิดรับประสบการณ์ใหม่ ๆ แปลก ๆ ความคินเท็น โลกโตน การเสี่ยง การแข่งขัน และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยา-

ศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น เพศชายมีค่านิยมตานั้นมากกว่าเพศหญิง ($P < .001$) ดังนั้นจึงทำให้เพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมว่า พฤติกรรมการแข่งสัตัว การนำสัตว์มาต่อสู้กัน การทดลองกับสัตว์ และการฆ่าสัตว์ เป็นพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องมากกว่าเพศชาย

อีกพฤติกรรมหนึ่งซึ่งการวิจัยพบว่า เพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจในทางลบมากกว่าเพศชายคือ ความเชื่อในไสยศาสตร์ ผลการวิจัยในเรื่องนี้ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุนทรีย์ โคมิน และสนิท สัมครการ (2522: 289-330) ที่พบว่า เพศหญิงมีความเชื่อในไสยศาสตร์และโหราศาสตร์มากกว่าเพศชาย แต่เมื่อดูจากลักษณะของข้อคำถาม พบว่า มีความแตกต่างกันคือ งานวิจัยของสุนทรีย์ โคมิน และสนิท สัมครการ ใช้คำถามเกี่ยวกับการดูหมอ การผูกดวง การสะเดาะเคราะห์ และการบนบานศาลกล่าว ส่วนข้อคำถามของงานวิจัยนี้เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการใช้เครื่องรางของขลังและการใช้เวทย์มนต์คาถา ซึ่งในสังคมไทยพฤติกรรมเหล่านี้จะพบว่าเพศชายมีการกระทำมากกว่าเพศหญิง เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะของการเสี่ยงและโลดโผนอยู่มาก จึงน่าจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจในทางลบมากกว่าเพศชายในพฤติกรรมความเชื่อในไสยศาสตร์ อย่างไรก็ตามแนวทางคะแนนเฉลี่ยของเพศหญิงและเพศชายในพฤติกรรมนี้จะมีความแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาจากการจัดระดับความถูกต้องของพฤติกรรมตามคะแนนเฉลี่ยแล้ว บุคคลทั้งสองเพศก็ยังมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ความเชื่อในไสยศาสตร์ เป็นพฤติกรรมที่ไม่อาจตัดสินได้ว่า เป็นพฤติกรรมที่ดี ถูก และควรหรือไม่ (\bar{X} ของเพศชายคือ 0.03, \bar{X} ของเพศหญิงคือ -1.25)

พฤติกรรมการสะสมวัตถุเป็นพฤติกรรมที่เพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจไปทางค่านิยมสูงกว่าเพศชาย ข้อค้นพบนี้น่าจะเป็นไปตามลักษณะโดยธรรมชาติของเพศหญิงซึ่งส่วนใหญ่เพศหญิงได้ชื่อว่า เป็นคนช่างเก็บและละเอียดถี่ถ้วนกว่าเพศชาย (ละม้าย ศรีทัตต์ 2510: 115) ส่วนพฤติกรรมที่เพศชายมีความรู้ความเข้าใจในทางบวกสูงกว่าเพศหญิงมีเพียงพฤติกรรมเดียวคือ การควบคุมสัตว์ อธิบายได้ว่าเนื่องจากลักษณะของงานประเภทนี้ตามข้อคำถามได้แก่ การเร่งการเจริญเติบโตของสัตว์ หรือ การผสมพันธุ์และทำหมันสัตว์นั้น เป็นประเภทงานของเพศชายมากกว่าเพศหญิง ดังนั้นเพศชายจึงมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติ-

กรรมการควบคุมสัตว์ ไปในทางบวกมากกว่าเพศหญิง

5. ศาสนา

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ชาวพุทธ ชาวคริสต์ และชาวมุสลิม มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันในทุกพฤติกรรม (ตารางที่ 12) แสดงว่า ศาสนา ไม่มีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมของบุคคลซึ่งตรงกันข้ามกับสมมุติฐานที่คิดไว้ ผลการวิจัยที่ปรากฏออกมาคังนี้อธิบายได้ว่า อาจจะเป็นองมาจาก เหตุผลต่อไปนี้คือ

1. ชาวพุทธ ชาวคริสต์ และชาวมุสลิม มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกันทุกพฤติกรรม เนื่องจาก ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามต่างก็มีลักษณะเป็นสากล คือมีเป้าหมายเดียวกันในการอบรมสั่งสอนมนุษย์ให้เป็นคนดี มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีศีลธรรมประจำใจ ตลอดจนชักนำให้มนุษย์ประกอบคุณงามความดีด้วยประการทั้งปวง (ขจิกัมย์ บุรินทร์ 2519: 115, ระวี ภาวิไล 2525: 4-8) อีกประการหนึ่งกลุ่มบุคคลต่างศาสนาเหล่านี้ล้วนเป็นคนไทยเหมือนกัน เกิดและเติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน กระบวนการถ่ายทอดและการเรียนรู้ลักษณะประเพณี วัฒนธรรม และระเบียบสังคม ตลอดจนการปลูกฝังความเชื่อความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จึงทำให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน แมว่าจะนับถือศาสนาต่างกัน

2. อาจเนื่องมาจากความคลาดเคลื่อนทางสถิติ กล่าวคือ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน ครูและบุคลากรเป็นประการสำคัญ ทำให้นาของกรุมตัวอย่างที่นับถือศาสนาที่ใดมีความแตกต่างกันมากคือ กรุมชาวพุทธมีจำนวน 2,748 คน ในขณะที่กรุมชาวคริสต์และมุสลิมมีจำนวนเพียง 20 คน และ 40 คนตามลำดับ ความแตกต่างของขนาดกรุมตัวอย่างดังกล่าวอาจมีผลทำให้การวิจัยครั้งนี้ไม่พบความแตกต่างของคะแนนความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมของบุคคลก็เป็นได้

6. อาชีพหลักของครอบครัว

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 3 (ตารางที่ 13) สรุปได้ว่า บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักต่างกันคือ รับราชการ ผู้ใช้แรงงาน ธุรกิจการค้า และลูกจ้างเอกชน มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$ ขึ้นไป) รวม 13 พฤติกรรม โดยที่บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักรับราชการมีแนวโน้มที่จะมีความรู้ความเข้าใจต่อพฤติกรรมทั้งด้านบวกและด้านลบ มากกว่าบุคคลกลุ่มอื่น และบุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักผู้ใช้แรงงานเป็นกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจน้อยกว่ากลุ่มอื่น

ผลการวิจัย เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักต่างกันย่อมจะมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างของบุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักต่างกันนั้น อาจสรุปอภิปรายได้ ดังนี้คือ

1. ลักษณะงานอาชีพ อาชีพทั้งสี่ที่เป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะแตกต่างกันหลายประการกล่าวคือ อาชีพรับราชการ เป็นอาชีพที่การทำงานต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของทางราชการ เชื้อพียงผู้บังคับบัญชา แต่ก็มีหลักประกันและความมั่นคงในชีวิต อาชีพลูกจ้างเอกชนมีลักษณะคล้ายคลึงกับการรับราชการ คือ ลักษณะงานส่วนใหญ่อยู่ภายใต้คำสั่งและระเบียบกฎเกณฑ์ของหน่วยงาน แต่ขั้นตอนอาจน้อยกว่า และมีโอกาสปฏิบัติงานตามความสามารถได้มากกว่า มีความมั่นคงในการทำงานน้อยกว่า ส่วนอาชีพธุรกิจการค้าเป็นอาชีพที่มีความเป็นอิสระ ลักษณะงานมุ่งเน้นด้านผลประโยชน์ ความร่ำรวย และความสำเร็วจึงสูง จึงต้องมีการแข่งขัน ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา สำหรับอาชีพผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่เป็นชาวนาชาวไร่หรือกรรมกร ลักษณะงานต้องอาศัยแรงงานเป็นส่วนใหญ่ ต้องหาเช่ากินค่า มีฐานะยากจนและขาดหลักประกันในชีวิต จากลักษณะงานที่แตกต่างกันเช่นนี้ย่อมส่งผลให้บุคคลในแต่ละอาชีพมีสภาพแวดล้อมและวิถีการดำเนินชีวิตที่ต่างกันรวมทั้งเสริมสร้างให้บุคคลมีทัศนคติ ความเชื่อและความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมบางอย่างแตกต่างกันด้วย และหากบุคคลนั้นเป็นหัวหน้าครอบครัว ความคิด ความเชื่อในลักษณะเดียวกันนี้ก็ย่อมถ่ายทอดไปสู่สมาชิกของครอบครัวบ้าง

ไม่มากนักน้อย เนื่องจากครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมจุดแรกในการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของเด็ก

2. ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม จากลักษณะงานอาชีพหลักของครอบครัวดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า บุคคลอาชีพต่าง ๆ มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันโดยบุคคลที่มาจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักผู้ใ้แรงงาน ส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาและรายได้ต่ำกว่าบุคคลในกลุ่มอาชีพอื่น ส่วนครอบครัวที่มีอาชีพหลักรับราชการ ลูกจ้างเอกชน และธุรกิจการค้า จัดได้ว่ามีระดับการศึกษาและรายได้สูงกว่า คือ มีฐานะปานกลางขึ้นไป (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันต์จันติก 2520: 18) ความแตกต่างกันในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครอบครัวมีการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสภาพต่างกัน จากการศึกษาเปรียบเทียบสังคมประกิตและบุคลิกภาพของบุตรที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่างกัน ของกฤตยา กฤษฏาภูมิ (2514) พบว่า บิดามารดาที่มีระดับการศึกษาสูง (ม.ศ.5-ปริญญาโท) ให้อิสระในการออกความคิดเห็นของบุตร ในขณะที่บิดามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำ (ป.3-ม.3) มีความเข้มงวดและลงโทษบุตรมากกว่าบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาสูง และพบว่าบุตรที่บิดามารดามีระดับการศึกษาสูงจะมีลักษณะบังคับตนเองได้ ใ้มารยาทในสังคม และมีวินัยในตนเองมากกว่าบุตรที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่ำ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของราศรี เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2515) ที่พบว่า เด็กวัยรุ่น (14-17 ปี) ที่มาจากครอบครัวฐานะต่ำมีความสนใจตนเองและผู้อื่นตลอดจนมีความต้องการที่จะช่วยเหลือสังคมน้อยกว่าเด็กวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวฐานะปานกลาง

ความแตกต่างของบุคคลที่มาจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักต่างกัน จึงส่งผลให้บุคคลแต่ละอาชีพมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพรับราชการและธุรกิจการค้า มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมไปในทางลบมากกว่าบุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพผู้ใ้แรงงานในพฤติกรรม การทำลายทรัพย์สิน การทำลายพันธุ์สัตว์ การทำลายพันธุ์พืช การทำให้สิ่งแวดล้อมสกปรก และการไม่อนุรักษ์พลังงาน อาจเนื่องมาจาก

ลักษณะงานอาชีพของผู้ใช้แรงงานซึ่งได้แก่ชาวนาชาวไร่หรือกรรมกร ส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกันความมั่นคงของชีวิต ต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของตนในแต่ละวันมากกว่าที่จะคำนึงถึงสิ่งอื่นใด ความสามารถในการมองสถานการณ์ต่าง ๆ จึงเป็นไปได้ค่อนข้างแคบและจำกัด ทำให้บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพรับราชการและธุรกิจการคามีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม ไปในทางลบมากกว่าบุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพผู้ใช้แรงงาน ในพฤติกรรมซึ่งไม่เป็นที่พึงปรารถนาของสังคมเหล่านี้ และยังได้พบว่า บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพรับราชการ มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมไปในทางบวกมากกว่าบุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพผู้ใช้แรงงาน ในพฤติกรรมการสะสมวัตถุและการ เช่น ไหวบวงสรวงผีसाงเทวดา สำหรับพฤติกรรมการสะสมวัตถุนั้น อาจอธิบายได้ตามความเชื่อที่มีอยู่ว่าผู้อยู่ใน "วัฒนธรรมของความจน" (Culture of poverty) นั้น มักจะชอบความฟุ้งเพื่อความสุขสำราญเฉพาะหน้า และมีทัศนคติที่มุ่งปัจจุบัน (Present-oriented) มากกว่ามองอนาคต (สุนทร โคมิน และสนธิ สมักรการ 2522: 100) การสะสมวัตถุนับได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความมีระเบียบวินัยในตนเองและการคำนึงถึงอนาคต ผู้ที่มีอาชีพรับราชการโดยทั่วไปจะมีพื้นฐานของความมีระเบียบวินัย และความต้องการความมั่นคงของชีวิต ดังนั้นในพฤติกรรมการสะสมวัตถุ บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพรับราชการจึงมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมไปในทางบวกมากกว่า บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพผู้ใช้แรงงาน ส่วนพฤติกรรมการ เช่น ไหวบวงสรวงผีसाงเทวดา ก็ปรากฏว่าบุคคลจากครอบครัวข้าราชการมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมไปในทางบวกมากกว่า บุคคลจากครอบครัวผู้ใช้แรงงาน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ สุนทร โคมิน และสนธิ สมักรการ (2522) ซึ่งพบว่า กลุ่มนักศึกษาและข้าราชการมีเปอร์เซ็นต์แห่งการบนบานศาลกล่าวค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอาชีพอื่น ๆ โดยเฉพาะกลุ่มชาวนา กรรมกรซึ่งค่อนข้างต่ำ อธิบายได้ว่ากลุ่มต่าง ๆ อาจมีความเชื่อในเรื่องนี้ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ความแตกต่างของระดับแห่งพฤติกรรมน่าจะขึ้นอยู่กับปริมาณของความต้องการและอัตราการเสี่ยงของแต่ละกลุ่มมากกว่า เช่น ข้าราชการต้องการจะได้เลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น แต่ก็มีคู่แข่งมากทำให้ไม่ค่อยมั่นใจ จึงต้องอาศัยกำลังใจจากอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติคือ ผีसाงเทวดาต่าง ๆ อยู่เสมอ ทำให้บุคคลจากครอบครัวข้าราชการ

มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมนี้ไปในทางบวกมากกว่าบุคคลจากครอบครัวผู้ใช้แรงงาน นอกจากนี้ยังพบอีกว่า บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักข้าราชการมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมไปในทางลบน้อยกว่าบุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักธุรกิจการค้าในพฤติกรรมความเชื่อในไสยศาสตร์ ขอคนพบนี้น่าจะเป็นไปตามเหตุผลดังกล่าวข้างต้นในพฤติกรรมการณ์ เช่น ไหว้ดวงสว่างผีสร้างเทวดา และควยลักษณะของงานอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม อาชีพธุรกิจการค้าเป็นอาชีพอิสระ ผู้ที่มีอาชีพนี้หากมีความสามารถก็จะประสบความสำเร็จในการทำงานได้ด้วยตนเอง ดังนั้นผู้ที่ประกอบอาชีพธุรกิจการค้าจึงมีลักษณะเป็นบุคคลที่รักความเป็นอิสระ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงคือ เชื่อในการใช้ความสามารถและความพยายามของตนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตมากกว่าบุคคลอาชีพอื่น ด้วยเหตุนี้บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักข้าราชการจึงมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมไปในทางลบน้อยกว่าบุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักธุรกิจการค้าในพฤติกรรม ความเชื่อในไสยศาสตร์

2. บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักลูกจ้างเอกชนมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมไปในทางบวกน้อยกว่าบุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักผู้ใช้แรงงานในพฤติกรรมการณ์ควบคุมสัตว์ เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการณ์ควบคุมสัตว์ เช่น การเร่งการเจริญเติบโตของสัตว์ การผสมพันธุ์หรือทำหมันสัตว์ จะเห็นได้ว่าโดยลักษณะของอาชีพแล้ว กลุ่มผู้ใช้แรงงานโดยเฉพาะชาวนาชาวไร่จะมีพฤติกรรมเช่นนี้อยู่เสมอ การกระทำต่อสัตว์ดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักผู้ใช้แรงงานเห็นว่า สมควรกระทำ และมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมไปในทางบวกมากกว่าบุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักลูกจ้างเอกชน ซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับสัตว์โดยตรง

3. บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักผู้ใช้แรงงานและลูกจ้างเอกชนมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์นำสัตว์มาตอสูกันไปในทางลบน้อยกว่าบุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักข้าราชการ น่าจะเป็นผลจากการที่ข้าราชการต้องอยู่ในระเบียบวินัยและกรอบของความถูกต้องอยู่เสมอ

4. ประการสุดท้ายการที่บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักผู้ใ้แรงงานมีความรู้ความเข้าใจในทางบวกมากกว่าบุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักธุรกิจการค้าและรับราชการในพฤติกรรม การไม่อนุรักษ์ศิลปวัตถุ อาจจะเป็นองมาจากสภาพฐานะทางเศรษฐกิจที่บริบูรณ์ของผู้มีอาชีพใ้แรงงานที่ต้องคำนึงถึงการหาเลี้ยงชีพของตนเองเป็นสำคัญ การตระหนักหรือคำนึงถึงคุณค่าของศิลปวัตถุจึงมีน้อย ทำให้บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักผู้ใ้แรงงานมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมไปในทางบวกมากกว่าบุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักธุรกิจการค้าและราชการ

ข้อสังเกต

จากผลการวิจัยที่เสนอตามตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวแปรนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตคือ แมวากการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและการเปรียบเทียบพหุคูณควยวิธีของเชฟเฟจะพบว่า บุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ตามตัวแปรอิสระทั้งหมด มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจำนวนหลายพฤติกรรม แต่เมื่อพิจารณาตามระดับความถูกต้องของพฤติกรรมจากคะแนนเฉลี่ย ปรากฏว่า พฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมในทางบวกเช่น ความรักสัตว์ ทุกกลุ่มต่างก็มีความรู้ความเข้าใจว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ถูก และควรเหมือนกัน และพฤติกรรมในทางลบ เช่น การทำลายพันธุ์สัตว์ ทุกกลุ่มต่างก็มีความรู้ความเข้าใจว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ผิด และไม่ควรเช่นเดียวกัน ทิศทางของความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มต่าง ๆ จึงเป็นไปในแนวเดียวกัน เพียงแต่มีระดับความมากน้อยของการให้คุณค่าแตกต่างกันเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่า ความแตกต่างที่พบในงานวิจัยนี้เป็นความแตกต่างกันในเชิงปริมาณมิใช่ความแตกต่างในเชิงคุณภาพ รายละเอียดเกี่ยวกับระดับความถูกต้องของพฤติกรรมจำแนกตามตัวแปรอิสระดู ได้ในภาคผนวก ง .

ตอนที่ 3 ความปรารถนาต่อผลการกระทำต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

จากผลการวิจัยตามตารางที่ 16 ซึ่งเสนอคะแนนเฉลี่ยของผลการกระทำต่าง ๆ เรียงลำดับจากค่าสูงสุดถึงค่าต่ำสุด พบว่า นักเรียน ครูและผู้บริหารมีความปรารถนาต่อผลการกระทำต่าง ๆ จากมากไปหาน้อยตามลำดับดังนี้

อันดับ 1	ความสำเร็จในชีวิตการทำงาน
อันดับ 2	ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
อันดับ 3	ความเป็นผลดีต่อสังคม
อันดับ 4	ความเป็นที่รักใคร่ชื่นชมของผู้อื่น
อันดับ 5	ความสุขสบายใจ
อันดับ 6	ความรู้สึกว่าตนเองมีค่านิยมภาคภูมิใจ
อันดับ 7	ความมั่งมีทรัพย์สินเงินทอง

การที่นักเรียน ครูและผู้บริหารให้ความสำคัญต่อความสำเร็จในชีวิตการทำงานโดยจัดไว้เป็นอันดับแรก อาจจะเป็นเนื่องมาจาก สภาพการดำรงชีวิตในปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการต่อสู้ดิ้นรนและแข่งขันกันตลอดเวลาเพื่อความก้าวหน้าและเป็นหลักประกันสำหรับอนาคต ความสำเร็จในชีวิตการทำงานจึงเป็นเป้าหมายอันจะนำมาซึ่งความต้องการในด้านอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานก็จะรู้สึกว่าคุณค่าภาคภูมิใจ ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับการชื่นชมจากผู้อื่น มีทรัพย์สินเงินทอง เกิดความสุขสบายใจ นอกจากนี้เมื่อบุคคลสามารถทำงานใดสำเร็จก็จะเป็นผลดีต่อส่วนรวมด้วย

ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากการวิจัยของสุนทร โคมิน และสนธิ สมัครการ (2522) ซึ่งศึกษาระบบค่านิยมของคนไทยจากกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุ อาชีพ และถิ่นที่อยู่ต่างกันจำนวน 2,469 คน โดยการให้จัดลำดับความสำคัญของค่านิยมปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างจัดอันดับค่านิยมจุดหมายปลายทางด้านความสำเร็จในชีวิตไว้เป็นอันดับ 4 และเมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมของเยาวชนไทยของประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) ก็พบว่ามี ความแตกต่างกันคือเยาวชนไทยให้ความสำคัญต่อค่านิยมด้านความมั่นคงปลอดภัยเป็นระเบียบและอนุรักษ์นิยมเป็นอันดับแรก ส่วนค่านิยมด้านความสามารถและความเป็นอิสระแก่ตัว ซึ่งหมายถึงความ

สำเร็จและความภาคภูมิใจในตนเอง กลุ่มตัวอย่างเยาวชนไทยจัดให้อยู่ในอันดับที่ 3 ความแตกต่างกันดังกล่าวอภิปรายได้ว่า อาจจะเป็นเนื่องมาจากวิธีการที่ใช้ในการวิจัย แตกต่างกัน กล่าวคือ การวิจัยของสุนทร โคมิน และสนธิ สมัครการ ใช้วิธีให้กลุ่มตัวอย่างจัดอันดับความสำคัญของค่านิยมแต่ละขอแล้วคำนวณค่ามัธยฐาน

(Median) เป็นคะแนนในการจัดอันดับ สำหรับการวิจัยของประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ใช้การเสนอขอความเกี่ยวกับค่านิยม 90 ข้อให้กลุ่มตัวอย่างประเมินความสำคัญของแต่ละขอว่าสำคัญมากน้อยเพียงใด จากนั้นจึงใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) จำแนกลักษณะค่านิยมโดยใช้วิธีแบบ

Principal Factor with Iteration และใช้ Varimax Rotation ในการหมุนแกนหาค่านำหนักตัวประกอบ แล้วจึงได้ค่านิยมออกมา 9 ลักษณะ และจัดอันดับความสำคัญตามคะแนนเฉลี่ย ส่วนการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเสนอผลการกระทำทั้งค่านิยมและค่านิยมในประเด็นเดียวกัน ให้กลุ่มตัวอย่างตอบว่ามีความปรารถนาในผลการกระทำนั้นมากน้อยเพียงใด แล้วจึงนำผลทั้งสองด้านนี้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่านำหนักที่แท้จริงของประเด็นนั้น ๆ ประเด็นที่สำคัญที่สุดก็คือ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างตอบโดยให้ค่านำหนักมากทั้งผลค่านิยมและค่านิยม

นอกจากนี้การที่ผลการวิจัยแตกต่างกัน อาจจะเป็นเนื่องมาจากความแตกต่างกันของถ้อยคำที่ใช้ในการสร้างข้อคำถาม เพื่อเป็นตัวแทนของลักษณะที่ต้องการศึกษาของงานวิจัยแต่ละชิ้น ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของสุนทร โคมิน และสนธิ สมัครการ ใช้คำว่า ความมั่นคงของชาติ (ความเจริญก้าวหน้า มั่นคง และปลอดภัยจากการบุกรุก) ในขณะที่การวิจัยครั้งนี้ใช้คำว่า ความเป็นผลดีต่อสังคม ซึ่งอาจจะทำให้การสื่อความหมายต่อผู้ตอบมีความลึกซึ้งแตกต่างกัน และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ตอบให้คุณค่าต่อลักษณะนั้น ๆ ต่างกัน

อย่างไรก็ตามในด้านความปรารถนาที่ว่าด้วย ความมั่งมีทรัพย์สินเงินทอง นักเรียน ครู และผู้ประกอบการ ได้จัดไว้เป็นอันดับสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสุนทร โคมิน และสนธิ สมัครการ (2522) สะท้อนให้เห็นลักษณะบางประการของคนไทยที่มีได้ถือเอาความมั่งมีทรัพย์สินเงินทองเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตตรงกับลักษณะโดยทั่วไปของคนไทยซึ่งประเสริฐ แยมกลินฟุง (2516: 15) กล่าวไว้ว่า คนไทยเป็นคนที่มีก่น้อย สันโดษ และพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ถือว่าทุกคนอาจมีความ

สุขได้เท่าเทียมกันทั้งนั้น เพราะเป็นเรื่องภายในใจ ถึงแม้จะยากจน แต่บุคคลก็หา
ความสุขได้ ทุกคนควรจะมีความรู้สึกรู้พอเพียงในตนเอง (Self-Sufficiency)

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย